

TOVERBERG 22

JAARGANG 6 / 3 HERFST 2011

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING

HBC
HBC

HET BELEEFDE GENOT
HET BELEEFDE GENOT

VZW

"Ieder mens die genoeg scheidt in het voltooiën van zijn taak is een kunstenaar; welke ook die taak is en hoe nederig ze ook is, hij brengt een kunstwerk tot stand. De toetssteen is het beleefde genot, het plezier, de perfectie: het overtuigend resultaat!"

Henry Van de Velde

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem

0498/73.58.73

hetbeleefdegenot@scarlet.be

BTW BE 0893.747.805

Rek. 001-4851739-69

www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie : Roland Ranson, Bart Mađou

Werkten ook mee: , Staf de Wilde, Els Vermeir, Els Durnez, Tine Verschoot

Kaft: Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Mađou

Foto's: Bart Mađou, Kristof Dossche, Stefaan Huysentruyt,

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het begin van elk jaargetijde. Een abonnement nemen kan door lid te worden van Het Beleefde Genot v.z.w.

Afzonderlijke nummers: 5 €

De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen.

Kopiëren of citeren is toegelaten, mits bronvermelding.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Ginterview : Gwen Deprez	5
Gedichten van Gwen Deprez	19
De eerste zin	25
Leven en lot	26
Verwilderd	29
Elsenspinsels	31
Gedicht	33
Tsvetajeva, Rilke, Pasternak	34
Beleefd	36
Te beleven	39
Favoriete boek: Els Vermeir	43
De leesgroep	45

ISSN 2030-1340

Woord vooraf

Language is wine upon the lips.
Virginia Woolf

Beste lezer,

Wat kan men niet allemaal met taal?

Liegen, bedriegen, verdoezelen, opkalefateren, opfleuren, opschonen en meer van dat negatiefs. Ik denk in dit verband bv. aan de rol die taal kan spelen in het samenbrengen van culturen. Zou u, beste lezer, niet graag bestuurd worden door hypothetisch veronderstelde waarnemende burgemeesters, die hoewel dienstdoende toch eerder volatiel bezig zijn en mogen hopen op een benoeming van evolutief - fluctuerende aard die uitdovend zal gebetoneerd worden naarmate de tijd vordert?

Volgens de enen is er dan stront aan de knikker, de anderen gewagen van un parfum de crise. We bevinden ons hier duidelijk ter hoogte van de Brusselse (on)Welriekende Dreef.

Zoals u merkt is taal hier, in dit geval, niets anders dan jezuïetengedoe, schurkenstreek en bedriegerslatijn.

Tussen haakjes nog een vraag, is de taal werkelijk gans(ch) het volk?

Taal kan zoveel mooier zijn. Taal is er eigenlijk om u te ontroeren, te troosten, inzicht te verschaffen... een spuitende bron van plezier en genot. Dit herfstnummer van Toverberg hoopt, opnieuw, u daarvan te overtuigen.

Voor ons Ginterview strikten we dit keer Gwen Deprez uit Leffinge, een dame die zichzelf dagelijks offert op het altaar van de taal in de ruimste zin van het woord: ze speelt en regisseert toneel, ze schrijft poëzie, en ze vertelt verhalen. Ze strooit kwistig de rijkdom van de taal om zich heen, snoept u bv. maar eens van het volgende: *Het is lang geleden dat het kruid / van je mond me kuste (...)*.

Een aantal van haar gedichten vindt u na het interview. Geniet van die rijke schoonheid, die schone rijkheid!

Wine upon the lips!

Ook Bart Madou weet - al heel lang - van "taalwanten". Ook dit keer plengt hij een offer voor onze mooie taal. Mooi is bij hem ook synoniem voor duidelijk. Zorgvuldig denken heeft een klare taal nodig. Dat merkt u in zijn stukje De eerste zin en in zijn korte opstel over Tsvetajeva, Rilke en Pasternak, een voorproefje van een literair salon:

wine upon the lips!

Staf de Wilde maakt eveneens gebruik van mooi gestructureerde, heldere taal. In eerste instantie schrijft hij zijn allerindividueelste expressie van zijn allerindividueelste leesemotie neer. Hij heeft het op een beklijvende manier over de mens in een totalitair systeem, zoals het beschreven staat in *Leven en Lot* van Vasili Grossman. En in de rubriek Verwilderd gaat hij met klare taal en met verve in tegen de opvatting van Stine Jensen over het gebruik van Facebook. Wie had ooit gedacht in hem een fervent verdediger te vinden van dit sociale netwerk?

Wine upon the lips!

Els Vermeir maakt zich in een niet mis te verstane taal kwaad over de teloorgang van de democratie in het Westen en veegt de hedendaagse politici grondig de mantel uit. Uit de rubriek Het favoriete boek blijkt haar verering voor de Schone Letteren. Alberto Moravia heeft met zijn *Io e lui* ooit haar twintigjarige hart gestolen. Zoveel jaar en zoveel ervaringen later koestert het zich nog altijd op diezelfde plaats.

Wine upon the lips!

Tine Verschoot voert met haar gedicht *Ik ben de weduwe van de nacht* de plasticiteit van de taal ten top. Taal en lenigheid, ach, hier opnieuw:

wine upon the lips.!

Hoewel het zomer was, een stil seizoen - bij HBG talen wij daar niet naar - Beleefden we toch met z'n allen een impressie van de hoofdstad van Wallonië, waar o.a. Félicien Rops ons inwijdde in de taal van het symbolisme. Wie er niet bij kon zijn kan een vleugje van het parfum de Namur nog opsnuiven in het zeer subjectief verslag van ondergetekende.

En de leesgroep... daar spetteren de letteren, zoals altijd, in het rond.

Wat voor u nog in de pijpleiding zit, of om in de sfeer te blijven, welke flessen rood en wit nog voor u klaarstaan vindt u in de rubriek Te Beleven: Patrick Lateur komt met een fles Romeinse literatuur, we geven ons over aan een Danse Macabre op het Brugse kerkhof met Mia Lingier, Patrick Allegaert trekt een fles Kunst en Waanzin open, wij besproeien de laureaten van onze eerste poëzieprijs, Bart Madou serveert Marina Tsvetajeva grand cru en het Metaxis Pianoduo doet de kurken knallen op het afscheid van ons eerste lustrum.

U merkt het beste lezer, flavors that will caress your palate.

Het Beleefde Genot staat voor niets!

Roland Ranson

Ginterview: Gwen Deprez uit Leffinge

Met Leffinge valt niet te leuren. Evenmin met zijn meest poëtische bewoonster: Gwen Deprez. Ietwat weggestopt achter de laatste huizen van het dorp, in een doodlopend stratenlabyrint vonden we deze levendige dame: dichteres, voordraagster, toneelspeelster, regisseur en last but not least enthousiast vertelster van volksverhalen. Een open gesprek.

Ben je oorspronkelijk van deze streek? Hoe ben je hier terecht gekomen?

Ik ben van de streek ja. Mijn ouders zijn wel een aantal keer verhuisd, maar toen ik geboren ben, woonden ze in Slijpe, dat hoort bij Middelkerke. Uiteindelijk zijn ze dan naar Middelkerke zelf verhuisd. Daarna zijn we nog verhuisd naar Snaaskerke, naar Oostende en tenslotte naar Leffinge, waar ik mijn jeugd heb doorgebracht. Ik ben hier op mijn dertiende komen wonen en heb vlug vrienden gemaakt. Het was een toffe tijd. We hebben hier dan een jeugdclub opgericht en eigenlijk is uit diezelfde bende Leffingeleuren ontstaan. Sinds een jaar of twintig woon ik nu opnieuw hier, in Leffinge, wat ik wel leuk vind, want ik ken hier dus veel mensen van vroeger. Voor mijn man lag dat wel anders. Hij beweert nog altijd dat hij hier in het begin moeilijk opgenomen werd. Hij ontmoette hier wat hij noemt 'de bende van Leffingeleuren', die zich volgens hem nogal elitair, nogal gesloten opstelde. Het gebeurde wel eens in het café dat ze zeiden: 'Geef eens een pintje aan Kwik' – ze noemen mij Kwik – en dan wat later, 'Ah ja, Flupke,' wijzend naar mijn man Gerrit, 'mag er ook eentje hebben.'

Een toffe jeugd gehad? Mocht je de richting die je uitging zelf bepalen?

Mijn jeugd, tja... daar heb ik niet altijd de mooiste herinneringen aan. Buiten de situatie bij ons thuis om was het wel leuk maar ik ga er dan ook liever niet te veel tijd aan besteden.

Ik heb nog een één jaar oudere broer en een vier jaar jongere zus. Ik heb tijdens mijn kindertijd heel wat scholen meegemaakt: eerst in Middelkerke, dan in Snaaskerke, dan op internaat in Don Bosco in Kortrijk, en tenslotte in Oostende. De laatste jaren van het lager in het Sint-Lutgardis in Oostende. Die lagere school vormde het middenblok; aan de ene kant was er dan de pas gestarte huma-

niora en aan de andere kant, in de Nijverheidsstraat, lag de afdeling 'Snit en Naad'. Ik was vrij speels en mijn resultaten waren niet zo goed. Het laatste jaar van het lager was opgesplitst. In 6A zaten degenen die naar de humaniora zouden overgaan. En dan was er ook 6B met degenen die voor 'Snit en Naad' voorbestemd waren. Ik zat in 6B. Het was zelfs zo erg dat wij met 6B door de lokalen van 'Snit en Naad' moesten om in onze klas te geraken. Van conditionering gesproken!

En dus kreeg ik op het einde van het schooljaar een brief mee naar huis waarop stond dat ik tegen volgend schooljaar patroonpapier, een potlood met aan de ene kant rood, aan de andere kant blauw enzovoort moest meebrengen. Maar blijkbaar had mijn ma mij verkeerd ingeschreven, zodat ik dan toch in de humaniora beland ben. Ik moest daar wel een uniform dragen en mijn resultaten waren in het begin niet bijzonder goed, maar ik heb nooit een herexamen gehad. Het beterde naarmate ik hoger kwam en plots was ik vertrokken. De positieve ingesteldheid van de leerkrachten - ze kenden mijn thuissituatie - heeft zeker geholpen. En na de humaniora heb ik dan zelfs verder gestudeerd. Daar heb ik voor moeten vechten, toegegeven ook wel met de steun van de school, want het was in onze kringen en in die tijd niet de gewoonte dat meisjes verder studeerden.

Hoe verliepen die studies?

Wel, eigenlijk wou ik rechten gaan studeren, maar dat mocht ik dan niet van thuis. En zo is het dan Public Relations geworden. Je mocht daar dan teksten schrijven en brochures maken, de communicatie van bedrijven verzorgen enzovoort. Dat sprak me wel aan. Dat was een cyclus van twee jaar in het IHNUS te Gent, het Instituut voor Hoger niet-universitaire studies heette dat toen. Jos Willems was er toen directeur, je weet wel, hij speelde een belangrijke rol in 'Beschuldigde, sta op'. Ik kreeg toen ook les van Paul Jambers, van Bob Cantré, van Walter Demeyer, Dirk Thieleman

enzovoort. Dat was wel een interessante school hoor. En daarna ben ik dan nog 4 jaar naar de tolkenschool geweest in Gent. Ik koos naast Nederlands voor Engels en Frans. Heel traditioneel dus.

Ben je dan in die richting het beroepsleven ingegaan?

Eigenlijk niet. Ik ben in 1979 bij de RTT (later Belgacom) terechtgekomen en daar mocht ik Nederlands geven aan de Franstaligen. Dat is dan later afgeschaft en ik kreeg toen een bureaujob in Brussel. Ik ben daar dan gebleven tot ik tien jaar later, in 1989, werd overgeplaatst naar de Radio Maritieme Diensten te Oostende. In 1997 echter besliste de toenmalige CEO dat de Radio Maritieme Diensten stoorden in de waarde en de productiviteit van Belgacom en werd RMD in zijn totaliteit stiefmoederlijk overgenomen door het Ministerie van Landsverdediging. Zodoende werk ik nu nog steeds als burger voor Defensie. Het is me gewoon overkomen.

Wanneer ben je dan als dichter begonnen?

Wanneer is dat begonnen? Ik heb mij dat zelf afgevraagd. Ik moet zeggen dat de liefde voor poëzie in de humaniora begonnen is. Ik heb toen bevlogen leerkrachten gehad die dat echt konden opbrengen om ons van poëzie te leren genieten. En dan is er nog iets. Mijn vader werkte ook bij de RTT en was lid van de vriendenkring. Op mijn vijftiende mocht ik aan een voordrachtwedstrijd meedoen georganiseerd door die vriendenkring. Dan ga je dus gedichten uit het hoofd leren en dan win je een prijs... Dat motiveert natuurlijk, maar het blijven altijd de gedichten van anderen. En plots begin je dan zelf iets kleins te schrijven. Dat voel je in feite als een persoonlijke uitdaging. Maar de kiem is de liefde voor poëzie en die is gelegd door mijn leerkrachten. Ik weet wel dat zoiets niet evident is, want de meeste leerlingen kregen een aversie voor poëzie o.a. door het moeten van buiten leren. Ik hoor dat nu nog altijd: 'Gedichten, ja zeg, ik heb dat genoeg van buiten moeten leren, laat maar zitten.' Uiteindelijk is het zoveel meer dan dat, maar je moet er natuurlijk voor open staan.

Mijn eerste gedichten zijn geschreven uit smart, eigenlijk uit een gevoel van onbehagen, haast therapeutisch zou je kunnen zeggen, ... een gevoel van ik moet dat van mij afschrijven. Mijn man zegt nog altijd: 'Het gaat weer slecht, ze schrijft weer!'

Hoe is dat dan geëvolueerd?

Eigenlijk ga je altijd uit van wat je raakt. En zo evolueert dat dan: er gebeurt iets groots, bv. je dochter wordt geboren en je kunt dat dan ook verwoorden. En op de duur ben je steeds meer met poëzie bezig. Poëzie heeft glans aan de gewone dingen in het leven. Poëzie ligt soms voor het rapen op straat, vergeet dat niet. Je hoeft gewoon maar te kijken en te willen zien wat er gebeurt. Maar je moet wel ruimte in je hoofd hebben daarvoor.

Heb je ooit een opleiding gevolgd?

Neen. Ik heb nochtans al vaak bij mezelf gedacht, ik zou eens een schrijverscursus moeten volgen bij Creatief Schrijven om te weten hoe het echt moet, maar uiteindelijk heb ik daar de materiële tijd niet voor. Dan denk ik, als ik met pensioen ben, dan zal ik het toch nog eens doen. Maar dan zeggen mensen uit mijn omgeving, doe dat toch maar niet, je hebt je eigen stijl verworven en blijf daar nu maar bij.

Gedichten schrijven, is dat een noodzakelijkheid in je leven?

Ik schrijf niet elke dag, maar toch wel maandelijks. Ik moet vooral ruimte hebben in mijn hoofd. Soms heb ik papiertjes liggen met ideetjes, katebelletjes, maar ik neem er vaak de tijd niet voor om dat dan verder uit te werken. Ik heb nu de voorbije maanden hard moeten studeren. Verhalen. Ik ben begonnen met vertellen - in het publiek - van Brugse sagen en legenden die ik niet kende en die ik mij dus eigen moet maken. Dan heb je geen tijd voor andere dingen. Dat is ook zo als ik 'in' een toneelstuk zit. Het gebeurt dan wel eens dat mij tijdens de repetitie iets te binnen schiet wat ik dan opschrijf, en dan komt er soms wel, later, een gedicht van. Maar een heel jaar niet schrijven, dat is mij nog nooit overkomen. En dan zijn er soms mensen die me vragen om iets te schrijven. Schrijven op bestelling dus. Dat vind ik verschrikkelijk moeilijk. Je moet toch altijd enige betrokkenheid voelen. Zo krijg ik wel eens de vraag om een gedicht te schrijven voor een of andere officiële of plechtige viering. Dat lukt dan uiteindelijk wel, maar het is en blijft toch een enorme uitdaging.

Wat voor soort poëzie schrijf je?

Ik vind dat mijn eigen poëzie vrij toegankelijk is. Ik schrijf geen poëzie die je tien keer moet lezen vooraleer je er iets van begint te snappen. Maar thema's....? Ik heb een aantal gedichten over de zee geschreven. En ja dat zijn dan zo'n 20 of 25 gedichten, maar

al mijn andere gedichten gaan dan telkens over iets anders. In poëzie heb je vaak - ik toch - dat je over jezelf begint te schrijven maar plots bij een ander uitkomt. Je houdt jezelf een spiegel voor, je bent toeschouwer geworden van jezelf en dan houd je die spiegel een ander voor die dan uiteindelijk zegt als hij het gedicht leest: 'Ik (her)ken dat gevoel!' Hoe geslaagder een gedicht, hoe groter het spiegeleffect. Dat is wat ik wil bereiken. Soms schrijf ik, nog altijd, over onbehagen of over het weer dat niet juist zit en heel vaak over de natuur en mijn emoties die daar bij aansluiten. De natuur komt herhaaldelijk terug, of de maanden van het jaar, 'In de leegte van januari heb ik nog geen gedicht gezien' is een beginregel of 'Novembermist omarmt wat overblijft' nog een voorbeeld. Soms over mijn dochter, die ineens naar mij toekomt met een heel verwarrend verhaal van vroeger waar ik mij niets meer van herinner; en me dan zegt dat het gaat 'over vasopressine receptoren in het ventrale voorbrein'..... toen dacht ik bij al die dure woorden, 'mijn dochter spreekt een taal die ik niet meer begrijp' en voilà, ik heb een opstap voor een gedicht. Zo gaat dat dan.

Heb je al gepubliceerd?

Ik heb gepubliceerd, in 1983, 'Stille brieven', uitgegeven bij de Vlaamse Club in Oostende, maar die cyclus beschouw ik zowat als een jeugdzonde, te zeer geschreven uit het negatieve. Later heeft Zuid en Noord uit Hasselt mij willen uitgeven. Ze hadden mij gecontacteerd en er was al poëzie van mij verschenen in hun tijdschrift. Ze wilden mij uitgeven, 500 exemplaren, maar ik moest er 100 zelf van kopen. Dat zou mij toen, omgerekend, zo'n 1500 euro gekost hebben. Ik moest die bundels verkopen voor een bepaald vast (hoog) bedrag om mijn eigen investering terug te verdienen. Samen met mijn man vond ik dat bedrag "om mijn ijdelheid te strelen" veel te hoog. Dat is dus niet doorgegaan. Ik weet trouwens uit ervaring dat je die bundels dan moeilijk verkocht krijgt en het is ook absoluut niet mijn bedoeling om exemplaren met lotgenoten te gaan ruilen. Ik heb die gedichten toch nog uitgegeven, maar dan wel in eigen beheer. Ze werden dan verkocht ten voordele van Kom op tegen Kanker. Dat ging wel goed, ik verkocht nu voor een goed doel en niet voor mezelf, niet om mijn eigen centen terug te krijgen. Ik voelde me toen ook niet beschaamd wanneer ik iemand vroeg een bundel te kopen. Uiteindelijk werden er zo tweemaal meer dan 500 exemplaren verkocht en het leverde samen bijna 4.000 euro op voor Kom op tegen Kanker. Later heb ik dan met Arlette Brackx, een fotografe uit de streek, postkaarten

gemaakt voor 'Kom op tegen Kanker' met foto's van Arlette en gedichten van mezelf. Ook die pakketjes werden vlot verkocht

Je schrijft dus wel geen geëngageerde poëzie, eerder zuivere poëzie. Klopt dat?

Juist, ik vind dat geëngageerde poëzie nogal vlug naar het sloganeske neigt, maar ik denk dat dit in bepaalde omstandigheden wel nuttig of zelfs nodig kan zijn. Als je geëngageerd schrijft, dan moet je volgens mij toch kiezen voor het universele. Maar ik denk dat iemand die onder een bepaald regime leeft, zoals een Bertolt Brecht, dat die dat wel nodig heeft. Wij zijn hier vrij, ik heb daar dus geen behoefte aan.

Ik ben een eenzaat waarmee ik bedoel dat ik alleen schrijf, niet in een schrijversgroep zit en dus zelden feedback krijg. Een gedicht van mij is verschenen in een boekje van De Lijn. Eigenlijk een goed initiatief dat tot stand gekomen is in samenwerking met het Davidsfonds van Beselare. Het is een 'snuisterboekje' speciaal uitgegeven voor de reizigers van de lijn Oostende - Ieper, omdat dit zo'n lang traject is. Er staat daar informatie over de streek in, over Langemark, Poelkapelle, enzovoort plus enkele gedichten waarvan één van mij. Ik laat dat door mijn man lezen en hij zegt: 'Ik versta het niet.' Dus bij hem kan ik niet te rade om te weten of mijn poëzie goed is, en vrienden zijn dan weer niet kritisch genoeg zodat je niet weet of je wel goed bezig bent. Daarom stuur ik soms een gedicht in voor een wedstrijd en als je dan in de prijzen valt of je krijgt een eervolle vermelding, dan denk je, zo slecht ben ik nu toch ook niet. Dat schenkt je toch enige voldoening.

Je hebt inderdaad de Strellusprijs gewonnen en ook bij Concept ben je in de prijzen gevallen?

De Strellusprijs heb ik inderdaad gewonnen en bij Concept heb ik drie prijzen gewonnen, nooit de eerste prijs, wel de tweede, de derde. De literaire prijs van de stad Sint-Truiden heb ik ook nog gewonnen en verder nog prijzen en eervolle vermeldingen in o.a. Hasselt, Genk, bij de Club Literaire te Utrecht, bij het Gelderlands Schrijverskollectief. In de scheurkalender van Meulenhoff is er een paar maal poëzie van mij opgenomen en daar ben ik heel trots op. Als dan de dag komt waarop je afgedrukt staat, dan denk je waw! Vandaag ben ik hier de held van dit papieren theater. Als ik gevraagd word om mijn gedichten voor te dragen, dan neem ik de Gouden gids mee. Kijk, hier is hij, en dan zeg ik: 'Mensen ik ga eens voorlezen uit de Gouden gids', en ik sla hem open bij één van

de bladwijzers die ik erin gestopt heb en ik lees... en kijk maar, in een verloren hoekje staat een gedicht van mij. Niet gedrukt op handgeschept papier, ligt niet in de betere boekhandel, maar wel in alle huiskamers. Kijk maar 'Gehoorzaam aan de wetten van april', weer die natuur en die maanden. Dat staat dus echt in de Gouden Gids. Als ik daaruit voordraag moet ik dat tonen aan de mensen dat het er wel degelijk in 'gedrukt' staat, niet gekleefd en dat er Gwen Deprez, Leffinge onder staat.

Je bent waarschijnlijk niet de enige kunstenaar in Leffinge?

Nee, nee. Met aquarellist Joris De Bruyne en Mireille Willaert, die kalligrafeert, heb ik samen een bundel gemaakt. Zij waren allebei lid van de kunstkring Mercurius en vroegen mij om eens iets samen te doen. Mireille had vroeger al een gedicht van mij gekalligrafeerd voor een tentoonstelling. Wij hebben dan samen dat boek uitgegeven. Wij zijn ermee naar verschillende uitgeverijen gegaan, maar 15.000 euro, zeg! Gerrit, mijn man, zei nog: 'Wij moeten de prijs van een auto betalen om dat boek te kunnen uitgeven!' Dat was bij Lannoo, ze vonden het daar niet commercieel genoeg. Het enige wat volgens hen goed verkoopt zijn boeken van BV's en kookboeken. Ook het Poëziecentrum zag er niets in. We hebben er overal mee rondgezeuld, tot aan het Davidsfonds toe, maar wij kregen overal een Njet. Uiteindelijk hebben we het maar zelf uitgegeven. Bij Unibook. En dat is het dan geworden, een kijk- en leesboek: 'Op vleugels van fantasie'. Bij elk gekalligrafeerd gedicht staat er dus een tekening.

En kon je dat vlot aan de man brengen?

Het voordeel was dat wij er in eerste instantie 50 besteld hadden en dat we die meteen konden verkopen. We moesten wel 30 euro per boek vragen om eraan uit te kunnen. Uiteindelijk hebben we toch 220 exemplaren van verkocht! Nadien heb ik nog een bundel - gedichten bij schilderijen van Danny Morlion - uitgegeven; ook bij Unibook: '2x10 dagen'

Hij mailde mij zijn schilderijen door en ik moest er dan een gedicht bij schrijven. Danny vond dat die gedichten nodig waren om zijn schilderijen wat toegankelijker te maken.

Poëzie, dat is één, maar je doet ook iets i.v.m. toneel, toch?

Ik ben al sinds 1975 bezig met toneel. De laatste tijd vooral registreren, maar ik hou er toch zo van om zelf een rol te spelen. In een

goede rol kan ik mij echt uitleven. Natuurlijk, als regisseur heb je de touwtjes helemaal zelf in handen en dat is iets heel anders dan spelen. Als speler moet je luisteren naar je regisseur, en dat is maar goed ook. Daarom is afwisselen wel goed voor mij. Als ik zelf speel lever ik mij volledig over aan de wensen van de regisseur, wat niet gemakkelijk is voor mij want ik heb graag zelf de touwtjes in handen. Maar als ik mij goed voel in het spel, dan lukt dat vrij goed. Ik heb al verschillende toneelgezelschappen geregisseerd, maar ik regisseer wel meest de kring waarin ik zelf speel. Vorig jaar heb ik Pro Arte Middelkerke geregisseerd en daar heb ik een serieuze kater aan overgehouden. Ze kenden hun tekst niet, respecteerden de deadlines niet, veertien dagen vóór de première gingen er nog een paar spelers voor een week op reis enz... Ik heb toen vaak met de gedachte gespeeld, ik laat dat stuk niet doorgaan en ik beklaag het mij nu nog altijd dat ik het niet gedaan heb. Maar wat moet je doen? Het resultaat was dramatisch! Ze stonden te molenwieken op scène, ze brachten er niets van terecht. Ik durfde niet meer kijken, maar ... mijn naam stond daar wel onder die productie hé. Toen wist ik: ik doe het niet meer zonder contract waarin staat dat als ze mijn deadline niet respecteren en ze hun tekst niet kennen ik de boel stilleg en het stuk niet mag gespeeld worden, ook niet met een andere regisseur of zonder regisseur. Nee, volledig stop dus!

Wat zijn de kwaliteiten van een goede regisseur volgens jou?

Een goede regisseur moet in de eerste plaats een goede psycholoog zijn om zijn kring hecht bij elkaar te houden. Hij/zij moet zijn/haar spelers ervan kunnen overtuigen dat het individu niet telt. Het is de groep die telt en ondanks alles wat er gebeurt, is de productie het belangrijkste. Samenwerking, geen egotrippers, geen soloslimmers! Het is niet altijd gemakkelijk, maar je moet ze kunnen blijven motiveren. Met Pro Arte verleden jaar was dat echt hopeloos. Het engagement was onbestaande.

Soms heb je zo'n contract eigenlijk niet nodig. Er zijn toneelgroepen waarvan je voelt dat het vooruit gaat, je voelt de groep week na week hechter worden. Je moet weten dat als je toneel speelt dit drie maanden alles op alles is. Het is een hobby die discipline vergt. Als regisseur moet je zorgen dat die puzzel op het einde volledig in elkaar past en dat iedereen op elkaar afgestemd is. Als er onmin is in de groep dan straalt dat uit van op het podium naar de zaal. Het publiek zal er wel de vinger niet op kunnen leggen, maar het voelt wel dat er iets wringt.

En wat zijn de kwaliteiten van een goede acteur?

Als je alleen jezelf kunt spelen, ben je geen goede acteur. Je moet je echt volledig kunnen inleven in de rol van iemand anders en je moet de psyche van je personage kunnen begrijpen, empathie hebben met dat personage.

Dus je moet vooraf je personage goed analyseren. De regisseur kan dat wel een beetje voorkauwen, maar jij moet het tenslotte zelf waarmaken ... en niets menselijks mag je vreemd zijn. Het is toch zo'n schitterende hobby. Allez, waar anders kan ik mij met zo'n hoepelrok en een pruik en een paars hoedje op het hoofd uitleven? Ze zouden me zot verklaren, maar op de scène is dat de gewoonste zaak van de wereld. Zalig! Je kunt totaal iemand anders zijn, ik mag een hoer spelen, daar wordt het aanvaard. Maar in het dagelijkse leven moet ik functioneren, moet ik Gwen zijn. Ik denk dat ik elke rol die ik gespeeld heb graag gespeeld heb. Je hebt natuurlijk van die brave rolletjes, je kent dat wel, de dochter des huizes, de brave dochter of de verliefde en zo, maar karakterrollen vind ik wel leuker. Rollen met wat diepgang. Maar met ouder worden snap ik veel meer waar ik mee bezig ben, je hebt al meer ervaring, je weet de stiltes goed op te vullen op de scène. Stiltes zijn belangrijk. In de stiltes kan je iets met kracht vasthouden zonder dat er iets verloren gaat. Dat is bij het vertellen net zo.

Welke stukken heb je zoal gespeeld ?

In het totaal heb ik in meer dan zestig stukken gespeeld. Onlangs heb ik 'Hoerenleed' van Jan Christiaens gespeeld samen met Marjan Deschacht. Een stuk met twee vrouwen over het leed en het verdriet van twee hoeren. Vorig jaar heb ik eerst gespeeld: 'Rose's dilemma' van Neil Simon en daarna geregisseerd: 'Gevaarlijk snoepgoed' van Max Andrea. De Poëziemadammen hebben we ook gedaan, een stuk van Patricia Opsomer waarin poëzie van mezelf verwerkt was. En dan denk ik aan bepaalde stukken uit de jaren 70, Slissen en Caesar, De Bruiloft van Bertolt Brecht, ja wat nog...

August, August, August van Pavel Kohout, Bruid in de morgen van Hugo Claus, Een avond in november van Pierre Soetewey, Roddels, ook van Soetewey, ...

Gaat het over toneel dat onmiddellijk te begrijpen is, zoals je poëzie? Of komt 'Wachten op Godot' ook aan bod?

Wel, ik zou dat stuk wel willen regisseren met Boontje, maar ik denk dat hun publiek daar niet rijp voor is. Met de Bacchanten had je dat vroeger wel kunnen spelen. Wij brachten toen ook 'De huisbewaarder' of 'Het verjaardagsfeest' van Pinter... maar je mag niet vergeten dat dit heel moeilijke stukken zijn waar je vooral als speler veel plezier aan beleeft. Je speelt dan wel voor maar tien man in de zaal hè. Ik heb dat echt meegemaakt met de Bacchanten: dertien man in de zaal, en dat mag toch niet de bedoeling zijn. Want je moet een boel kosten betalen, Sabam, de zaal, de regisseur... Als dat Dré Poppe of Alex Willequet was in de tijd, dan moest je heel diep in de beugel tasten, of Maurits Balfort...ook niet goedkoop. En dat moet van je inkomsten komen, ja... dan neem je als volgende stuk liefst 'No sex please, we're British', dan zit de zaal weer vol.

Is toneel en maatschappelijk engagement verenigbaar? Je hebt er al enigszins op geantwoord bij de bespreking van je poëzie.

Ja, ik denk wel dat dit kan, je kunt hier nog altijd opkomen voor een zaak. Je moet opletten maar in het amateurtoneel willen mensen niet met één neutronenbom op hun schouder binnenkomen en er met twee naar buiten gaan. Ze willen dat niet meer. We hebben dat geprobeerd, maar de mensen willen zich vooral amuseren. Het is al een hele prestatie om ze van voor hun TV weg te krijgen en naar de zaal lokken. Er is maar een hele kleine minderheid die echt openstaat voor geëngageerd toneel, de meerderheid eist een avondje goede ontspanning, met een pint achteraf. Ze vragen ook altijd of het stuk 'voor te lachen is...'

Ook als speler wil je je amuseren, toch?

Ja, maar wij willen ook diep gaan. Dan kun je je talent eens tonen ook. Dat is in feite ook een vorm van je amuseren. Neem nu Hoerenleed bijvoorbeeld waar Marjan en ik daar als twee verlepte hoeren stonden, de ene op haar retour de andere pour l'amour. Het gaat vooral over het leed van die twee vrouwen. Mijn personage heeft dan nog een klein kind dat in het ziekenhuis in Leuven aan

buisjes en machientjes ligt. En dan moet je je publiek proberen te beroeren, te ontroeren en mee te voeren. Dat kun je alleen maar als het echt uit je diepste binnenste komt en er niet van buiten af opgeplakt is.

Zijn er hier in de ruime omgeving veel toneelgezelschappen of koren?

Leffinge heeft zijn eigen gezelschap, Altoos doende. Middelkerke heeft er drie: Pro Arte dat meer dan 50 jaar bestaat (55 jaar al denk ik), Kiektøkè een afscheuring van Pro Arte dat nu tien jaar bestaat en Marjan en ik hebben Theater Magie opgericht, omdat wij niet altijd in het dialect willen spelen, wat de andere gezelschappen wel doen. Wij kiezen in zekere zin voor een ander genre toneel, niet het hele zware maar toch iets substantiëlers, iets met wat meer diepte. En in Oostende denk ik, zijn er wel twaalf gezelschappen. De toneelkringen maakten vroeger ruzie onder elkaar over de data om in Het Feestpaleis te kunnen spelen. Om de week kon je toen in Oostende naar een ander stuk gaan kijken.

Op welke andere terreinen ben je nog actief?

Ja, vertellen. Bijna vier jaar geleden ben ik daarmee gestart. Er was iemand uit Leffinge die de cursus 'Van stoel tot stoel' gevolgd had bij Open Doek. Die begon te vertellen en vroeg mij om mee te doen. Zo eenvoudig is het begonnen.

Vertellen hoe is dat dan? Dat is geen toneelspelen? Is het te vergelijken met een eenakter of een monoloog?

Dat is zeker geen toneelspelen. Het is een verhaal dat je uit het hoofd leert, maar alleen het verhaal is belangrijk, niet de verteller. Op toneel is het personage belangrijk, bij het verhaal is het vooral de tekst; de woorden moeten het doen. Je staat ook dicht bij het publiek, er is interactie. Soms spreek ik het publiek direct aan: 'Mijnheer, ik zie je zo kijken, geloof je me niet misschien?' Maar je mag daar niet te ver in gaan, je mag de verhaallijn niet loslaten of je laten meedrijven met het publiek. Het gaat dus wel om een andere discipline. Verhalen vertellen is echt in opmars. Het is leuk, ik doe het enorm graag, bv. op een kastelentocht oude volksverhalen of bij Halloween een griezelverhaal of tijdens de kerstperiode kerstverhalen vertellen. We hebben al een heel ruim repertoire. Onlangs nog heb ik nog nieuwe verhalen geleerd, Brugse sagen en legenden bv. over hoe de begijntjes aan hun naam kwamen, hoe

de zwanen in Brugge terechtkwamen en dergelijke. Dat was ook voor mij allemaal nieuw.

En is er daar publiek voor?

Er is daar publiek voor, zeker weten. Vooral rond de kerstperiode, dan vertellen wij ook het meest, voor de KAV bijvoorbeeld: de koffietafel opluisteren met verhalen. En via mond-tot-mondreclame komen we dan van de ene KAV-afdeling bij de andere terecht. Ook op bedrijfsfeesten worden we gevraagd.

En waar vind je die verhalen, waar ga je op zoek?

Op het internet of in boeken met epische vertellingen. Ik heb er hier één liggen: 'De verteller', een roman eigenlijk, maar er staan verhalen in.

Als ik die verhalen leer, dan heb ik nauwelijks nog tijd over voor andere dingen. Maar ik wil die verhalen bezitten hè, ik mag niet struikelen, ik mag mij niet teveel verspreken. Dat is net zoals met een toneeltekst, maar het contact met het publiek is nauwer. Het is als het ware een ander instrument, maar het maakt gebruik van dezelfde noten, het is een uitvoerende kunst zoals muziek.

Lees je anders nog veel?

Ik ben altijd met een boek bezig. Ik lees alle genres. Ik moet altijd met iets bezig zijn, ik ga nooit in de zetel zitten om zomaar TV te kijken

Wat zijn je favoriete boeken?

Ik heb niet echt een voorkeur. Soms ben ik ontgoocheld in boeken, ik verwacht er waarschijnlijk altijd te veel van. Een voorbeeld, de Millenniumtrilogie (*van Stieg Larsson nvdr.*), ik had dat voor mijn verjaardag gekregen en ik was ontgoocheld. Ik had iets totaal anders verwacht, die journalistieke schrijfstijl lag mij helemaal niet. Ik hou vooral van boeken waarin je de taal kunt proeven. Op strand of op vakantie lees ik wel eens een thriller, maar echte favorieten heb ik ook daar niet in.

En favoriete schrijvers?

Ja, Gie Bogaert misschien, Luchtgezichten of Kader Abdolah, Spijkerschrift of De Koning; ik heb wel veel bewondering voor hem

omdat hij in het Nederlands schrijft. Verder Angela Becerra en 'De vier jaargetijden' van Laurel Corona, een schrijfster die ik niet kende, maar die taal was zo mooi, dat was echt waaw! Dat zijn dan ontdekkingen. Van Maarten 't Hart, is Een vlucht regenwulpen me wel bijgebleven.

Nooit herlezen dan?

Jawel, jawel. Dat zijn oude vrienden nietwaar. Ik heb nu onlangs De naam van de roos van Umberto Eco opnieuw gelezen en doordat ik hem nu gelezen heb, heeft mijn dochter hem nu beetgepakt.

Ben je muzikaal? Wat is je voorkeur?

Voor mij rustige muziek, dat mag klassiek zijn, kleinkunst ook, en op de radio toch liever Klara dan MNM of zelfs Radio2

En reis je graag? Wanneer, in welk seizoen, waarom, je favoriete bestemmingen?

Ik ben nog nooit buiten Europa geweest. Is dat dan reizen? Mensen zeggen mij dat dat maar verplaatsingen zijn, geen reizen. Maar ik heb nu eenmaal geen nood aan Amerika, ik reis wel in mijn boeken. De Cotswolds bijvoorbeeld, Cornwall, Jersey, dat spreekt mij aan. Ik ben eenmaal naar Ibiza geweest omdat mijn schoonzus daar woont, en ik hield het er vlug voor bekeken. Ik zou nog eens naar Bretagne willen om te genieten van de natuur. Maar die grote reizen, nee hoor. Een stad bezoeken, dat wel, Berlijn, Praag, Londen, Parijs maar geen Thailand, geen Singapore voor mij.

Welke droom zou je nog willen realiseren? Wat zijn je artistieke toekomstplannen?

Ja , dromen, dromen, dromen... Weet je wat ik vind? Ik word er 56 dus als ik alles wat ik gepland heb nog wil realiseren dan moet het nu gebeuren. Als je jong bent kan je legitiem dromen van alles wat je wilt – je hebt er eindelijk veel tijd voor en eindelijk veel toekomst. Als je ouder wordt maak je mee dat je dingen niet hebt waargemaakt, dat je verlangens niet hebt kunnen inlossen. Ik zit zo'n beetje op de grens. Nu kan het nog, maar ik mag niet te lang meer wachten. Het gevolg daarvan is dat ik gulzig word, dat ik op alles wat voorgesteld wordt steeds weer 'ja' antwoord. Ik denk dan, nu kan het nog binnen een paar jaar misschien niet meer. Ik

weet het wel, op die manier doe ik natuurlijk mezelf de duivel aan. Maar ik ben bang voor de tijd dat ik oud en lelijk zal zijn, niet meer op de planken zal kunnen staan, geen poëzie en geen verhalen meer zal kunnen brengen. Dan blijft misschien alleen het schrijven nog over. Gelukkig is het nog niet zo ver.

Gwen Deprez, bedankt voor dit interview.

Gwen Deprez

Geboren te Oostende 29 oktober 1955

Woont in Leffinge (Middelkerke)

Gehuwd met Gerrit Van den Bon

Moeder van Bieke

Studeerde PR en licentiaat-vertaler, werkt bij Defensie

Schrijft poëzie, draagt voor, speelt toneel, regisseert, vertelt.

Laureaat van verscheidene wedstrijden: Concept, Strellus, Hasselt, Genk, Utrecht, Gelderland.

Publicaties: 'Blauwe lente', gedichten – 'Op vleugels van fantasie', gedichten met tekeningen van Joris De Bruyne - kalligrafie van Mireille Willaert – '2 x 10 dagen', gedichten met schilderijen van Danny Morlion, kalligrafie van Mireille Willaert, - 'Stilte' en 'Knip-oog' beide uitgegeven voor Kom op Tegen Kanker, - 'Geboren uit de adem van de zee', gedichten uitgegeven bij Write History.

Interview: Roland Ranson en Bart Madou
Foto's Bart Madou

"Horen, zien en schrijven"

"Woorden te vinden om te zeggen hoezeer woorden tekortschieten. Is dat niet een van de functies van poëzie?"

(Darian Leader in: Het nieuwe zwart: rouw, melancholie en depressie)

Gedichten van Gwen Deprez

stilte

geluk is
met jou te zwijgen
geen nutteloze woorden
als verbale ballast
die alleen maar verwacht

er valt ook
niets te zeggen
niets af te luisteren
alles staat in oertekens
buiten ons

de vertrouwdheid
van dit stilzwijgen
is een zeer intense communicatie

intimiteit begint
in deze stilte

het is lang geleden dat het kruid
van je mond me kuste
als eerste woorden van een vreemde taal
het was maart en uit het raken
van onze lippen werden bloemen geboren
met lichte schilderskwast
tekende je tong kleur en
stond plots de hemel dichtbij
geschreven in pastellen

liefde was het blauw van Chagall
in slingers geweven in de zon
en lente als begin

voor avonden als deze is de zomer gemaakt
en zo wil ik dat een augustusdag eindigt
verhit ondergedompeld
in zwoele warmte en tastzin
alsof we afgesproken hadden onlesbaar jong en
verliefd te zijn en we bereid waren ons van
ster tot ster voort te planten.

de warmte zit binnen zeg je
en in het raadsel van tijd verloren
spelen schaduwen met onze dromen
tot de wind zachtjes door de gordijnen aarzelt
en jij de nacht in het brailleschrift
van mijn tepels leest

geluk

alsof alle geluk verscholen zit
in het zoeken en het vinden
worden elk jaar opnieuw
paaseieren verstopt

dan dansen weer juichende
kinderen een lenteballet
in het jonge gras
hun geluidsband kondigt
mooie dagen aan en
kleurt alles vrolijk

ik weet dat je geluk zelf
vorm moet geven
en hang het vijfletterwoordje
eigenhandig op aan
fleurige zonnedraden

novembermist omarmt wat overblijft
uitgeholde letters en cijfers
waar mijn vinger aarzelend over strijkt
en het laatste spoor volgt dat je achterliet

onder gevallen blaren is gras
reeds over het litteken gegroeid
maar zoveel jaar later
blijft dit nog steeds een plek
om af en toe
bloemen op te leggen

op de eerste maandag van april
golft de stad onder een geur van licht
waarvan ik het bestaan was vergeten

uit duizend bloesems laat verlangen zich dromen
en trilt weer een snaar van verwachting

vandaag kies ik voor de goede dingen in het leven
in het glorieuze landschap van witte wijn
vind ik alle zonkussen terug die je
lentekoortsig had verstopt

Gwen Deprez

De eerste zin

“Er hing een lage mist”. De eerste zin van... dat vertel ik wat verder. Waaraan denk je als je die eerste mistige zin leest? Ik dacht aan twee nogal uiteenlopende onderwerpen, en neen, niet direct aan mist. Op zich al een heel opvallend verschijnsel, want waarom schrijf je anders dat er een lage mist hing?

Nee, wat bij mij opkwam was een schilderij van Luc Tuymans. Eigenaardig? Als je de werken van Tuymans een beetje kent, helemaal niet, alleen had ik een onbestaand schilderij in het hoofd, een nog niet geschilderd schilderij dus. Reden genoeg om niet aan een poging tot beschrijven te beginnen, maar je kent ze wel, zijn halfwitte, gemorst witte, grijs-witte, mistwitte minimalistische doeken. Het andere onderwerp waar ik aan moest denken was mystiek, allicht door de klankassociaties met mist, maar met een beetje psychoanalytisch inzicht nog helemaal zo gek niet. Mist, mystiek en Tuymans, geef toe, waar zijn de gelijkenissen? En ja, ik geef toe, mystiek en mist vind ik toch dichterbij elkaar staan dan die Tuymans. Of speelt de laatste zin uit een vorig boek een rol in het indringen van een volgende zin, doorgaans een eerste? Tussen het dichtklappen van mijn vorig gelezen boek en die mistige zin van het nieuw boek zat inderdaad slechts weinig meer dan le temps d'un soupir, le temps d'un café met name. Koffie wel te verstaan, geen café, want met West-Vlamingen onder de lezers moet je op je hoede zijn. Maar die laatste zin wil ik jullie wel niet onthouden, ik heb er wat over zitten nadenken tijdens mijn Senseo Light. De zin luidde : “Wat telt bij het koesteren van herinneringen, is niet het resultaat maar de liefde en toewijding van de poging.” En dan die lage mist van Vasili Grossman (Vasili niet David)... de meeste van onze herinneringen zakken stilaan weg in een mist, ook de kostbaarste, het hoort bij het oud worden, het hoort bij het leven, wat in principe hetzelfde zou moeten zijn. En wat zal ik mij van het boek dat ik nu ga lezen straks, later, veel later nog herinneren? Wat zal ik mij dus herinneren van wat er tussen die “Er hing een lage mist” (eerste zin van *Leven en Lot*) en 887 bladzijden verder, “Daar stonden ze, met hun boodschappenmandjes voor het brood, en ze zwegen” (laatste zin van *Leven en Lot*) staat? Misschien alleen de eerste zin? Nochtans *Leven en Lot* is één van mijn zeer gekoesterde maar nog niet gelezen boeken (zo heb ik er nog een paar), ik verwacht er dus veel van, ook al weet ik uit (levens)ervaring dat hoge verwachtingen koesteren niet zelden omgekeerd evenredig is met de uitkomst achteraf.

O ja, ik vergat het bijna, de eerder geciteerde laatste zin komt uit ‘*Vergeetboek*’ van Douwe Draaisma.

Bart Madou

Leven en Lot – Vasili Grossman

De Russische schrijver Vasili Grossman, een geassimileerde Jood uit de Oekraïne, is bij ons nagenoeg onbekend. Zijn meesterwerk, 'Leven en Lot', is voor het eerst uitgegeven in Zwitserland in 1980. (Het manuscript dat Grossman instuurde naar een Russisch tijdschrift in 1961 werd in beslag genomen net als de kladversies en allerlei notities; gelukkig was de auteur zo voorzienig geweest om nog twee andere manuscripten te maken die door een paar vertrouwelingen via microfilm naar het Westen werden gesmokkeld.)

Het lijvige boek wordt mijns inziens terecht vergeleken met 'Oorlog en Vrede van Tolstoi. Het is een turf van bijna 900 pagina's, het volgende is gebaseerd op de lectuur van de eerste 210 bladzijden. De roman concentreert zich op het beleg van Stalingrad tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar zijn thema's reiken verder: het gaat in essentie over het functioneren van de mens in een totalitaire samenleving, zowel die van het fascisme als de stalinistische.

Het boek bestaat uit korte, filmische hoofdstukken: je sluipt als lezer mee door de loopgraven, zit aan tafel op een commandopost waar Russische officieren discussiëren en wodka achterover slaan, je bent tussen de Joden in een getto, je vecht tegen de vlooien in een barak van een Siberisch werkkamp of je maakt deel uit van een groep Joodse 'Brenner'. Deze lijkenverbranders moeten voorlopige graven van gefusilleerde Joden weer open leggen en de lichamen op een brandstapel gooien. Wanneer alle graven zijn opgeruimd is het hun beurt om voor zichzelf een kuil te graven en te wachten op het executiepeloton.

Wat Grossman in het bijzonder fascineert is het merkwaardige gedrag van bijna alle mensen in deze tijden van verschrikking. Hij verbaast zich over de volgzzaamheid:

'Het kwam voor dat er enorme rijen ontstonden bij de plaatsen van executie en dat de slachtoffers zelf toezagen op de goede orde in hun rij. Het kwam voor dat vooruitziende moeders, die wisten dat ze op een hete zomerdag van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat zouden moeten wachten op hun executie, flesjes water en brood meenamen voor hun kinderen. (...) Miljoenen mensen woonden in gigantische kampen, die ze niet alleen zelf gebouwd hadden, maar ook zelf bewaakten.'

Samengevat: de meeste slachtoffers van de Jodenvervolging en van de nazistische slachtpartijen kwamen niet tot enig verzet, gingen niet op de vlucht. Dit beeld bevestigt de getuigenissen van

de Hongaarse Jood György Konrad die hetzelfde zag gebeuren tijdens de moordpartijen in Boedapest in 1944.

Grossman verklaart deze volgzzaamheid uit de hypnotiserende kracht van de terreur:

'De terreur van totalitaire sociale systemen bleek in staat om op hele continenten de menselijke geest te verlammen.'

Mensen leren het kwade te zien als iets dat noodzakelijk is om een hoger doel te bereiken, zij schakelen zichzelf in het misdadige systeem in op basis van hun drang tot zelfbehoud.

Ten derde is er de angst voor de terreur die een dagelijkse praktijk is geworden. *'Het geweld uitgeoefend door een totalitaire staat is niet langer een middel, het wordt het voorwerp van een mystieke, religieuze verering en geestdrift.'*

Ten vierde is er het redeloze optimisme tot aan de rand van het massagraf. De mens blijft tot in zijn laatste levensmomenten hopen dat er 'iets' zal gebeuren dat zijn lot een andere wending geeft.

Grossman stelt dan deze fundamentele vraag:

'Ondergaat de menselijke natuur een wezenlijke verandering in de ketel van de totalitaire terreur? Verliest de mens zijn aangeboren vrijheidsdrang?'

Hij verwijst naar de opstand in het getto van Warschau, naar de latere opstand in Hongarije in 1956 en naar andere protestacties om te besluiten dat de vrijheidsdrang van de mens onuitroeibaar is:

'Ook toen die drang werd onderdrukt, bleef hij bestaan. Een mens die door het lot tot slaaf gemaakt is, is nog geen slaaf van nature.'

Zonder terreur kan het totalitarisme zich niet handhaven: die conclusie biedt hoop voor de toekomst, vindt Grossman.

Zoals hierboven gezegd is een van de aantrekkelijkheden van dit boek de voortdurende perspectiefverschuiving. Het beleg van Stalingrad wordt om evidente redenen beschreven door Russische ogen, het leven in het krijgsgevangenenkamp ook vanuit het Duitse standpunt. In het kamp broedt het personage Mostovskoj op een plan om het verzet te organiseren. Als hij door kampoverste Sturmbannführer Liss wordt opgeroepen voor een verhoor, is hij ervan overtuigd dat hij verraden is. Liss heeft inderdaad een bundeltje papieren onderschept afkomstig van de zonderling Ikonnikov, maar hij ondervraagt Mostovskoj niet echt: hij wil eerder een ideologische discussie voeren over de overeenstemmingen tussen het nationaal-socialisme en het stalinisme die allebei een eenpartijstaat zijn.

Liss geeft het pamflet van Ikonnikov gewoon terug aan Mostovskoj. De tekst gaat over het onderscheid tussen het goede, een abstract concept, en de goedheid. Via Ikonnikov stelt Grossman dat de menselijkheid niet tot uiting komt in de theoretische opvattingen van het goede maar in de concrete die volgens hem altijd gebeurt en zonder reden of beredenering. Hij spreekt zelfs van 'zinloze goedheid' ongeveer zoals vandaag over 'zinloos geweld' wordt gesproken.

'De persoonlijke goedheid van de ene mens tegenover de andere is een goedheid zonder getuigen, onbeduidend en gedachteloos. (...) Die dwaze goedheid is het menselijke in de mens. (...) Ze is blind en instinctief.'

Al de noties van het goede die in de loop der geschiedenis zijn geformuleerd hebben steeds als resultaat gehad dat ze door de aanhangers van deze opvattingen werden geschonden: de abstracte regels veranderen blijkbaar weinig aan het concrete menselijk gedrag.

Deze eerder mystieke tekst wordt geïllustreerd door een hallucinante scène: een Russische vrouw geeft een gewonde Duitse soldaat te drinken terwijl buiten de schoten te horen zijn van een executiepeloton dat de mannelijke dorpsgenoten van de vrouw ombrengt.

Nog hallucinanter misschien is de ontmoeting van Liss met SS-Obersturmbannführer Adolf Eichmann in een nieuw gebouwde gaskamer. Er wordt een tafel midden de betonnen ruimte gezet waaraan Eichmann en Liss zitten te eten en te drinken alsof ze de opening bijwonen van een nieuw restaurant. De morele onverschilligheid, het cynisme van de Nazi's kan moeilijk sterker gevisualiseerd worden.

Er is dus niet enkel de perspectiefverschuiving die van deze roman een buitengewone prestatie maakt, maar er zijn ook de filosofische tussendoortjes die soms als traktaten tussen de handeling worden geschoven en momenten bieden van stilstand en reflectie, ofwel levert Grossman commentaar op de gebeurtenissen via een van zijn personages. Ze mediteert Liss over vier types van leidersfiguren waarbij hij Hitler de uitzonderlijkste vindt:

'Wat Liss beangstigde aan Hitler was dat hij op een onbegrijpelijke manier het onverenigbare in zich verenigde. Hij was de meester der meesters, de allerhoogste mecanicien (...) die over de hoogste vorm van logica, cynisme en mathematische wreedheid beschikte (...) Maar tegelijkertijd was hij in de greep van een dogmatische

razernij, een fanatiek blind geloof en een stierachtig gebrek aan logica, zoals Liss alleen op de allerlaagste niveaus van de partijleiding was tegengekomen. Hij, de hogepriester, was tegelijkertijd een verdwaasde, bezeten gelovige.'

Grossman is meer dan een verteller; net als zijn grote voorbeelden Tolstoi en Dostojevski is hij ook een psychoanalyticus en een moraalfilosoof. Dat maakt van 'Leven en Lot' een roman om niet enkel te lezen maar om herhaaldelijk te herlezen, zeker wat de mediterende passages betreft.

Staf de Wilde, de haan januari 2009

Verwilderd

Facebook: solliciteren naar goedkeuring

De Deens-Nederlandse filosofe Stine Jensen heeft een essay geschreven over haar Facebookervaringen. In 'Echte vrienden' noemt ze Facebook 'een voortdurende sollicitatie naar goedkeuring van anderen' en dat vindt ze best vermoeiend.

Jensen zou geen gediplomeerde filosofe zijn mocht ze niet een aantal autoriteiten citeren zoals Jean-Jacques Rousseau die een onderscheid maakte tussen 'amour propre' (eigenliefde bepaald door het oordeel van de anderen) en 'amour de soi' (zelfstandige eigenwaarde).

Ik vind dit onderscheid nogal betwistbaar. Ons zelfbeeld is immers altijd opgebouwd met de oordelen van anderen, te beginnen met onze opvoeders. Vaak zullen we onszelf erop betrappen dat onze waardeoordelen in feite van die opvoeders afkomstig zijn en door ons werden 'geïnterioriseerd': we hebben ze in onszelf opgenomen. En bij opvoeders moet je ook denken aan de 'peer group', de groep van leeftijdsgenoten die eveneens heeft afgewogen: 'jij bent o.k. of jij bent niet o.k.'

Er is dus in wezen niets uitzonderlijk aan het feit dat wij op Facebook of een ander sociaal netwerk hunkeren naar goedkeuring. Als ik op straat kom en mijn buurman begroet, dan verwacht ik dat hij een groet teruggeeft en deze groet is een goedkeuring, hoe oppervlakkig ook. Onze behoefte aan goedkeuring is niet ontstaan met het internet: iedere sociale relatie komt daarop neer. Altijd willen we knap bevonden worden, geestig of aantrekkelijk en als we de

anderen provoceren omdat we een rebelse natuur hebben dan willen we alleszins interessant overkomen, interessant genoeg om zich eraan te storen.

Het verschil tussen gewone relaties en sociale netwerken als Facebook is naar mijn ervaring de nabijheid of beschikbaarheid: je hoeft maar aan de computer te gaan zitten of je kan een boodschap uitsturen waarvan je hoopt dat iemand erop zal reageren. In die zin heeft Jensen natuurlijk gelijk - in wezen gaat het om dat gedichtje van Neeltje Maria Min: 'noem mij, bevestig mijn bestaan'.

Dit is geen puberale behoefte, ook al was de dichteres ongeveer 16 toen ze deze verzen schreef: volwassenen willen even zeer opgemerkt worden, op z'n minst door hun huisgenoten en collega's. En grotere ego's willen opgemerkt worden door een groter publiek.

En het belangrijkste publiek qua formaat zijn uiteraard de goden: zo ver is de behoefte aan aandacht gegaan dat de mens almachtige wezens heeft bedacht die zich persoonlijk om zijn lot bekommeren - is dit dan niet pathetisch?

Jensen zou eens moeten uitleggen hoe die 'amour de soi' dan wel tot stand kan komen: 'no man is an island,' schreef de grote dichter John Donne. En dat had Sartre heel goed begrepen: 'L'enfer c'est les autres', wat betekent dat wij voortdurend beoordeeld worden en dat het oordeel van de anderen kan leiden tot een (zelf)kwelling.

Inloggen op Facebook en lid worden van een 'vriendengroep' kan inderdaad iets neurotisch hebben, namelijk wanneer al je andere activiteiten ervoor moeten wijken of wanneer je op de duur niet meer in staat bent tot een gewoon menselijk contact.

Maar in het algemeen getuigt de 'amour de soi' zoals door J.J. Rousseau bedacht van een enorme zelfoverschatting: 'je kan niet zonder de anderen,' zong ooit Zjef van Uytzel - en in een ander liedje wordt gezongen: 'the heart is a lonely hunter'. En dan is Facebook nog een zeer gezonde want ongevaarlijke manier van 'solliciteren naar goedkeuring'; er zijn in de samenleving wel andere vormen van aandacht zoeken die heel wat gevaarlijker zijn, zowel voor zichzelf als voor de gemeenschap.

Bovendien is het zo dat je op het sociale netwerk kwijt kunt wat je er zelf op verkiest te plaatsen: ik zal hoogst zelden iets meedelen over mijn ervaringen van de dag, over mijn hoogst persoonlijke toestand; ik deel alleen mijn meningen of mijn pogingen om schoonheid te scheppen in de poëzie. Voor mij is Facebook een dagelijks tijdschrift waarvoor niemand hoeft te betalen en dat me-

zelf geen productiekosten oplevert: een abonnement op het net volstaat.

Kortom, er zijn redenen om te waarschuwen voor internetgebruik en in de kern komen die erop neer dat de gebruiker niet verslaafd mag geraken aan een virtuele werkelijkheid. Maar onze honger naar aandacht of goedkeuring heeft in wezen niets bijzonders met het medium te maken: die is eigen aan de mens en is van alle tijden.

Staf de Wilde , de haan 4 mei 2011

“Horen, zien en schrijven”

“Zonder de klassieken voel ik me als een vis die uit zijn vertrouwde beek is gehaald.”

(Kader Abdolah, in: De Kraai)

Elsenspingsels

Politiek

Terwijl aan de andere kant van de wereld prille democratieën kreunen onder barensweeën, ligt de onze te zieletoegen, op sterven na dood. Zoals elke tijd in de geschiedenis groei, glorie en verval kende, zo lijkt de democratie in haar huidige vorm in onze westerse, overgemediatiseerde en in luxe verzwelgende cultuur, voorbijgestreefd en aan vervanging toe.

Democratie lijkt haast onverenigbaar met onze egocentrische welvaartsmaatschappij. Enerzijds omdat de mens, die in slaap is gestust door het liedje van méér en méér, niet langer vatbaar lijkt voor hogere idealen. “Ik” is niet langer ondergeschikt aan “wij”, vandaag is niet langer de voorbereiding op morgen. Alles moet hier, nu en voor mij. Zelfs al gaat dat morgen ten koste van ons allen. Het beslissingsrecht over wie de toekomst bepaalt, in handen leggen van een dergelijke verblinde massa “ikken”, lijkt al waanzin op zich. Maar wat erger is: anderzijds spruiten ook de verkozenen des volks voort uit diezelfde massa en zijn ook zij enkel begaan met hun eigen lot, hun eigen toekomst. In die mate

zelfs, dat het er geeneens meer toe doet wie wint of verliest, wie een mandaat krijgt van de kiezer of wordt afgestraft voor wanbeleid. De verdeling van de macht is een intern roulettespel, waarbij de kiezer nog hooguit de inzet kan bepalen.

Het mediacircus bepaalt verder de regels van het spel: de beste acteur, de beste showman, de beste verkoper haalt de stemmen binnen. Hij of zij die zijn publiek de mooiste voorspellingen kan doen, het meeste klatergoud kan beloven, scoort het hoogst. Hoe schaars zuivere lucht ook wordt, hij wordt steeds mooier verpakt en steeds duurder verkocht. Wie aan de macht wil komen, hoeft zich al lang niet meer grondig in te werken in een bepaalde materie. Een doorgedreven mediatraining brengt heel wat meer zoden aan de dijk.

Er lijkt helaas geen uitweg te zijn uit deze doolhof. De alternatieven – anarchie of dictatuur - bieden geen enkel perspectief. Maar als het politiek toneel dan toch het speelterrein is geworden van marketeers en gladde verkopers, moeten we hen misschien een koekje van eigen deeg geven. Laten we politici voortaan vergoeden op commissie. Een resultaatgerichte, negatieve commissie weliswaar. Ieder krijgt een basisloon, waarvan bij gebrek aan resultaten een aantal "strafpunten" worden afgetrokken. Dus: geen daling van het aantal werklozen: 10 strafpunten. Wachtlijsten in de gezondheidszorg: 20 strafpunten. Wanbeleid in onderwijs, onderzoek en ontwikkelings samenwerking: 30 strafpunten. Fraude oogluikend toestaan: 40 strafpunten. Inefficiënte milieumaatregelen: 50 strafpunten.

En tenslotte, voor het uitblijven van een regering: 100 strafpunten... per dag!

Els Vermeir, 8-2-2011

"Horen, zien en schrijven"

"Het woord 'prestatie' wordt steeds meer gebruikt voor dingen die een goed ontworpen machine beter kan dan een mens, en het belangrijkste resultaat van het onderwijs, het verwezenlijken van een leven van rijke betekenis gaat in het tumult verloren."

(John Dewey, Democracy and Education, 1915)

Ik ben de weduwe van de nacht
de actrice van het laatste ledikant
ik nodig je uit voor de gastvrije dood
in het huis zonder kamers

in de naamloze stad schudden we de kaarten
en we vergaren de tijd
in mijn binnenstad
boetseer ik je nieuw gezicht

en heupen later luisteren we
naar het applaus zonder handen
op het plein leggen de torens hun mantels af
het laken heeft het bed verlaten

Tine Verschoot

Tsvetajeva, Rilke en Pasternak

Halfweg 1923 schrijft Marina Tsvetajeva (zij is dan 31) een aantal brieven aan een voor haar onbekende criticus (hij is pas 21) die enige van haar gedichten besproken heeft.

Alexander Bachrach is de naam, maar meer dan dat hij drie maanden lang onstuimige (liefdes)brieven van Tsvetajeva ontvangen heeft is over hem niet gekend.

Nu, Tsvetajeva had wel meer van die impulsieve neigingen, zij was een beetje de vrouw van alles of niets, die dan blindelings op alles speelde en meestal niets bekwam.

Voorts is het gekend dat zij nogal gevoelig was voor heldenverering, van kinds af aan eigenlijk. Poesjkin, Napoleon (die in 1815 wel de oorzaak was dat heel Moskou in brand stond), Mandelstam, Pasternak... Ze vereerde ze allemaal mateloos, dit is zonder maat!

En zo verging het ook met Rainer Maria Rilke: impulsiviteit en heldenverering, alleen heeft Rilke zelf dat niet zo goed beseft, of beter hij heeft er de kans niet toe gekregen, want op de avond dat Tsvetajeva bij een groep Russische vrienden, emigranten, in Parijs uitgenodigd was op de viering van Oud naar Nieuw (1926 naar 1927) verneemt ze de dood van Rilke. Hij was twee dagen eerder gestorven.

Naar het feest is ze niet gegaan, ze trekt zich terug in haar kamer en schrijft Rilke een laatste, nooit verstuurde brief: "Het jaar eindigt met jouw dood? Einde? Begin? Liefste, ik weet dat je me nu – Rainer, nu begin ik te huilen – dat je me nu zonder post kunt lezen, op dit ogenblik leest." En ze beëindigt haar brief met: "Gelukkig Nieuwjaar en een mooi hemelnieuwjaarslandschap gewent."

Tsvetajeva leert Rilke kennen via Boris Pasternak die hem zelf heeft leren kennen via zijn vader, ooit de gastheer van Rilke toen hij met Lou Salomé (jawel, de dame met het zweepje op de beruchte foto met Nietzsche en Rée) in Rusland rondtrok.

Zij was meteen weg van zijn poëzie (niet vergeten dat Marina een aardig mondje Duits praatte – haar moeder kwam uit een Duitse familie – ook goed Frans, Rilke op zijn beurt verstond heel goed Russisch), maar weg zijn van iemands poëzie betekent bij Tsvetajeva ook weg zijn van de persoon, de dichter. En zo geschiedde: ze schreef Rilke lange brieven, die ook beantwoord werden, en zo ontspoon zich een romance par écrit.

Tsvetajeva deed er ook alles aan om een ontmoeting te arrangeren, alleen was ze daar niet al te haastig mee. Te laat zo bleek, want Rilke was al bij de eerste brief ernstig ziek en verbleef in een sanatorium.

Het heeft niet mogen baten – net zo min als het iets geworden, is tussen haar en Pasternak.

Pasternak en Tsvetajeva zagen elkaar dan toch in Parijs, tijdens een congres van antifascistische schrijvers waar Pasternak onder druk van Stalin verplicht was heen te gaan. Het werd volgens Tsvetajeva een niet-ontmoeting en betekende ook het einde van de epistolaire romance tussen beiden. Nochtans was het Pasternak die Tsvetajeva in een brief – zijn enige – aan Rilke introduceerde. Hij was ondersteboven van haar gedichten zo schreef hij en hij wilde dat ook Rilke haar zou leren kennen. Rilke verbleef toen omwille van zijn zwakke gezondheid in het sanatorium van Val-Mont in Zwitserland. Nog dezelfde dag schreef Rilke een brief aan Tsvetajeva en stuurde haar zijn laatste twee bundels na. Tsvetajeva was verrukt en weer eens in de wolken, zij schreef hem in het Duits terug (ook al had Rilke gevraagd hem in het Russisch te antwoorden – *'ik wilde u niet de moeite bezorgen u in te lezen, ik wilde liever de moeite doen mij in te schrijven'*).

Zij stelt al onmiddellijk een ontmoeting in het vooruitzicht: *'Volgend jaar komt Boris, en wij zoeken u op – waar u ook bent'* en in die eerste brief al schrijft ze : *'Wat ik van je wil Rainer? Niets. Alles. Dat je het mij vergunt elk ogenblik van mijn leven naar je op te kijken.'* Er zouden nog zeven brieven volgen waarvan de toon alleen maar intiemer en vertrouwelijker werd. *'Liefste, alles weet ik al – van mij naar jou – maar voor veel dingen is het nog te vroeg.'* Nog een brief later: *'Ach, ik heb je lief, anders kan ik het toch niet noemen. De eerste de beste en toch de eerste én de beste woorden.'* Het korte stilzwijgen dat op die brief volgde – voor Tsvetajeva veel te lang – had alles te maken met een opstoot van Rilkes ziekte, maar ze is zo blij met zijn antwoord dat zij hem bedankt met *'dit mooiste geschenk'* en verder schrijft ze: *'Jij bent wat ik vannacht zal dromen, wat vannacht van mij zal dromen. (...) Rainer, ik wil naar je toe, ook vanwege de nieuwe mij die alleen met, in jou kan ontstaan. En dan Rainer ("Rainer" het leidmotief van mijn brief) – wees niet boos op me, ik ben het toch, ik wil met je slapen, - inslapen en slapen. Dat heerlijke volkswoord, hoe diep, hoe waar, hoe ondubbelzinnig, hoe exact wat het zegt. Gewoon – slapen. (...) En : je hart kussen.'*

Na Rilkes dood begon Marina Tsvetajeva aan een lang gedicht over hem dat 'Nieuwjaarsbrief' heette. Ze had nog veel plannen met Rilke, zo een boek over hem en Rusland, maar het bleef tenslotte bij een essay met de huiverende slotzin: *'Rilke is geen bevel aan onze tijd, en geen demonstratie ervan – hij is het tegengewicht. Ter wille van Rilke zal de aarde onze tijd worden vergeven'*.

Bart Madou

Beleefd

Uitstap naar Namen

(Zeer subjectief verslag)

Met de trein naar Namen. De chroniqueur van dienst likte al vooraf duimen en vingers af. Dat zou weer een debacle van je welste worden, zeker één volle bladzijde inleiding zomaar in je schoot geworpen. Maar nee hoor. Op die zonnige zaterdagmorgen en ook -avond verliep alles op NMBS-vlak normaal, wat op zich toch eerder als abnormaal kan bestempeld worden.

We kwamen dus met nauwelijks vertraging in de hoofdstad van Wallonië toe en gingen nu wachten op de voor ons bestemde gidsen. Dat wachten bleef maar duren en de voorzitter

begon al nerveus met zijn GSM te manipuleren. De gidsen die ons doorheen Namen zouden leiden, stonden ook zelf, een 20-tal meter verderop op ons te wachten. En dan komt natuurlijk de vraag onmiddellijk bij je op, zullen Walen en Vlamingen elkaar ooit nog onmiddellijk vinden?

Na een zuchtje van opluchting, werd de grote groep, zo'n 40 cultuurnieuwsgierigen - we waren versterkt door een delegatie van het Willemsfonds Torhout, ere wie ere toekomt, een organisatie die weet waar (bij HBG Zedelgem natuurlijk) de culturele mosterd te halen valt!

Tijdens de rondleiding konden we vaststellen dat Namen, een weliswaar Waalsuitziend stadje, er gezellig en vooral netjes bijlag. Dat het die dag toevallig marktdag was, verlevendigde alleen maar de prettige atmosfeer. Wat vooral ook opviel waren de vele pleintjes en plantsoentjes waar het ene bomvolle terrasje het andere verdrong. Leuk zo'n terrasje pikken, met voor je een Blanche de Namur, een Chimay, een Orval, een Ciney, een Rochefort huilt en zo kan ik nog een tijdje doorgaan. Maar, ik moet bij de les blijven. In Namen valt heel wat te zien. Plots bevonden we ons voor de blinde gevel van een of het Maison Wallon. Ook voor Waalse be-grippen moet men die gevel toch wat te blind gevonden hebben. Men had er niets beter op gevonden dan er kunstenaars op los te

Foto: Stefaan Huysentruyt

laten die er ramen op geschilderd hadden met daarin heel wat bekende Walen; ik noem hier Justine Henin en Salvatore Adamo om me alleen maar tot de volkse cultuur te beperken. Er was in ieder geval nog heel wat plaats op die blinde gevel, waarmee ik helemaal niets wil insinueren.

Verder op de wandeling werd ons vooral diets gemaakt dat Namen een uiterst katholieke stad (geweest) was. Getuige hiervan de vele en grote kerken en de talrijke kloosters. Die laatste (gelukkig of jammer genoeg al naar gelang van hoe je 't bekijkt) werden afgeschaft onder Napoleon, blijkbaar ook in die streek zeer actief. Toch konden we om een bezoek aan de kathedraal niet heen, nogal klein zoals het een klein stadje past. Iedereen was toch wel onder de indruk van de matige pracht en praal. Het was echter vooral de prachtige troon van de bisschop van Namen die iedereen de ogen uitstak. Toen het duidelijk werd dat de huidige aartsbisschop, André (Mutien) Joseph Leonard daar jarenlang bijna dagelijks had getrouwd werd het velen te veel. De meesten wilden dan ook, toch heel eventjes, diep in dat rood en gouden pluche wegzakken om de macht van De Kerk, al was het maar aan een deel van den lijve te ondervinden. Dat werd echter resoluut geweigerd, net als een bezoek aan de kelders, waar de helft van Bourgogne scheen in ondergebracht.

Wat de burgerlijke bouwkunst betreft kwamen nogal wat mensen onder de indruk van het ruime aanbod art deco-woningen waarvan de eerste aanzet ook art nouveau deed vermoeden.

Verder werd ons ook zeer duidelijk gemaakt dat vooral de jezuitten in Namen nogal huisgehouden hebben. Een van de nog altijd bestaande en kwalitatief zeer hoge resultaten van die orde is de Facultés Universitaires Notre- Dame de la Paix, de univ dus, waar echter alleen maar, wat men vroeger de kandidaturen noemde, kunnen gevolgd worden. Geen Masters in Namen dus, alleen Bachelors.

Toen ging het, als uitsmijter voor de voormiddag, nog naar de samenvloeiing van Samber en Maas. Vanaf de brug hadden we een mooi uitzicht op die plas water, op de citadel en op het Waalse parlement, waar waarschijnlijk, ik zeg dus niet "zoals altijd", niemand aanwezig was. Sommigen meenden zelfs te weten dat, nu al, de mot erin zit. Je moet toch durven.

Daarna ging het naar het leerlooierkwartier, ooit een verkrotte buurt, nu helemaal en mooi gerenoveerd; daar bevond zich het al net zo mooie restaurant waar we gereserveerd hadden. De vis (snoek), voorgerecht, en de vis (zeebaars), hoofdgerecht, waren voortreffelijk in dit befaamde Naamse visrestaurant (zo ver van de Vlaamse Kust). Als men erop staat en vroeg genoeg zijn keuze

meedeelt, worden er ook wel, heel uitzonderlijk, kippetjes gereserveerd. Maar dan mag je die kip niet door iemand anders van je brood laten eten.

Toen het verteringsproces langzamerhand op gang kwam, kwamen ook beide groepen opnieuw, even langzaam op gang. Dit keer ging het, voor de ene groep met een ommetje, naar het Musée Félicien Rops. Dit werd door velen beschouwd als de kers op de taart.

Eerst wat informatie over zijn leven: geboren in Namen, uitgeweken naar Brussel, veel contacten met voornamelijk Parijse "gedoemde" kunstenaars die het decadente omarmden, vond zijn draai in het artistieke, antiburgerlijke milieu, maakte er een hobby van heilige huisjes omver te trappen, misschien wel helemaal te slopen en zijn lijflied was de hit "Ik hou van alle vrouwen / Mijn hart is veel te groot. / Daar ben ik mee geboren / En daar ga ik ook mee dood". Rops heeft nooit stilgezeten, in alle mogelijke betekenissen van het woord, en is toch nog 65 geworden. Dat deed bij heel wat (uiteraard mannelijke) leden van onze groep diepe zuchten van verlichting slaken.

Maar het belangrijkste was uiteraard het werk, grotendeels grafiek, van deze Naamse symbolist. Slechts één onderwerp, de vrouw. En dan meestal de "gedoemde" vrouw, de hoer, de maîtresse, de sloerie, de satanische, de helse, ook de aan lager wal geraakte, de meelijwekkende, maar dan wel telkens in die betekenis, dat zij de man de baas is, dat zij hem, zonder dat hij het beseft, om haar vinger windt. En dat was voor veel mannen uit Zedelgem / Torhout de vinger op de zere plek. Toch bleken er nogal wat van plan om ooit, in de nabije toekomst, wat meer tijd uit te trekken voor het van dichterbij bewonderen van het werk van Rops.

Toen we met het gebruikelijke geschenkje afscheid namen van onze voortreffelijke gids, ook haar Nederlands was "impeccable", het resultaat van een strenge Waalse vader en een zachtaardige Vlaamse moeder, was iedereen al in gedachten op het terrasje waar we uiteindelijk terecht kwamen. Daar stroomde de Ciney, Chimay, Orval, Rochefort, Leffe, Westmalle en Spa reine rijkelijk. Namen, land van trappist en honing! (en vis.)

Die dag kregen we een impressie van Namen en Rops die hopelijk uitgroeit tot een ware expressie.

Over de terugreis valt helaas niets te vertellen, we werden slechts één enkele keer voor "sales Flamands" uitgescholden en de NMBS overtrof zoals gezegd alle verwachtingen.

Mooiere dagen bestaan niet!

En dat allemaal hebben we te danken aan Bart Madou, de voorzitter van Het Beleefde Genot, een voorzitter die bezeten is van de

drang naar volksverheffing en bovendien een immense dosis aan idealisme koppelt aan een even grote neiging naar perfectie. Hier-voor, in naam van allen, een oprecht woord van dank.

Roland Ranson

Te Belevén

Verborgén Wereldén: Kunst & Waanzin, door Patrick Allegaert

Patrick Allegaert (°1954) bouwde het Museum Dr. Guislain uit tot een van de beste musea van Vlaanderen met een stevige internationale reputatie op het vlak van outsiderkunst. Dat museum begon een goede kwarteeuw geleden als de grote droom van Broeder van Liefde Roger Stockman. Patrick Allegaert is er intussen 12 jaar curator en artistiek leider.

Hoe deze gedreven pedagoog, criminoloog en filosoof van Ieperse afkomst in Gent aan het hoofd van het Museum Dr. Guislain kwam, is een lang verhaal.

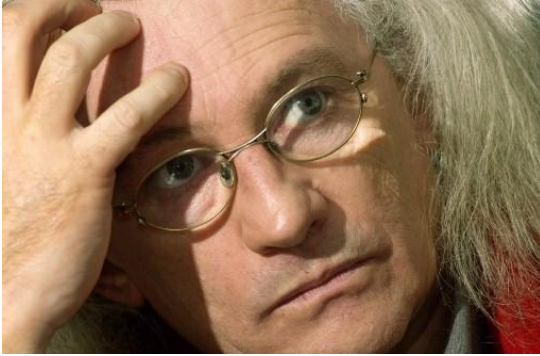
Van speelpleinwerking in Ieper, de Ieperse Jeugdraad en het Ieperse Jongerenadviescentrum kwam hij na zijn studentenjaren in Leuven eind jaren '70 terecht op het departement Sociaal-Agogisch Werk-IPSOC van de Katholieke Hogeschool Kortrijk als docent jeugdwerk en -beleid, pedagogiek, stagebegeleider voor cultureel werk en cultuurfilosofie.

De trigger voor de wending in de carrière van Patrick Allegaert begon op een van de studiereizen die hij voor de laatstejaars organiseerde. In Berlijn zag hij een tentoonstelling over nazisme en psychiatrie. Zo ontstond het idee voor de tentoonstelling "Doodgezwegen" over de situatie van de psychiatrie in België en Nederland tijdens de oorlogsjaren. Toen in 1999 de schrijver Erwin Mortier, dan wetenschappelijk medewerker uit het museum vertrok, werd Patrick Allegaert curator. Dat werd de start voor een aantal spraakmakende tentoonstellingen. Zo bracht hij als eerste outsiderkunst uit de Zwitserse Morgenthalercollectie met o.m. Adolphe Wölfli naar België. Of vorig jaar de grote tentoonstelling 'Het Gewichtige Lichaam'.

Zondag 9 oktober, 11 uur, Gemeentehuis Loppem

Amor in Roma

Patrick Lateur over "Liefde in de Latijnse letteren"

Van de Romeinen weten wij dat ze zeer praktisch ingesteld waren, en dat wordt dan ook gereflecteerd in de Latijnse letterkunde. Poëzie en met name liefdespoëzie kwam dan ook pas vrij laat bij de Romeinen voor. Het is immers wachten tot

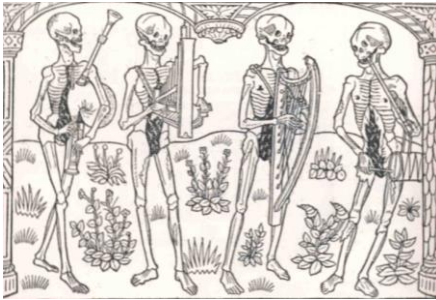
aan de eerste eeuw voor Christus, een chaotische tijd in Rome, als de 'poetae novi' verschijnen, met Catullus als hun voornaamste vertegenwoordiger die zijn liefde voor de mooie Lesbia, de frivole echtgenote van de stadhouder Quintus Metellus, in zijn *Carmina* niet onder stoelen of banken kan steken, maar ook Lucretius, met het 4de boek van *De Rerum Natura (Over de natuur der dingen)*, dat eindigt met een satirische schildering van de liefde in al haar verschijningsvormen, laat ons niet onbetuigd.

Niet lang nadien schrijft Vergilius (geboren 70 voor Chr.) de eerste herdersliederen in navolging van de Griekse dichter Theocritus. *Omnia vincit amor* - Liefde overwint alles schrijft Vergilius in zijn 10de *Ecloge*. ('*Et nos et cedamus amori*' voegt hij er enigszins ironisch aan toe, laten wij er ons dan ook aan overgeven).

Daarna wordt de liefde in al zijn facetten nog bezongen door dichters als Horatius (*Oden*), Ovidius (*Ars Armatoria, Metamorfosen*), Martialis (*Epigrammen*), Juvenalis (*Satiren*) en vele anderen, en niet te vergeten, het anonieme *Pervigilium Veneris (Venus' Nachtwake)* uit de 3de eeuw, een lofzang op de als kosmische macht gedachte liefdesgodin, overigens prachtig vertaald door Patrick Lateur

Zondag 25 september 11 uur, bibliotheek Zedelgem

Danse Macabre

De poëtische Danse Macabre is een alternatieve rondleiding op de centrale begraafplaats in Assebroek/Brugge. Na een korte inleiding doorweven met enkele gedichten stappen wij langs diverse grafmonumenten. Hier en daar wordt er even halt gehouden om een stukje poëzie te brengen, passend bij

het grafteken.

Af en toe wordt er duiding gegeven bij symboliek, bij de figuur of bij de grafsteen zelf.

Ook de oorsprong van de Danse Macabre wordt kort uitgelegd. Wij blijven enkel op het 19de-eeuwse gedeelte van de begraafplaats. Stilte, ernst en humor horen bij het leven en bij de dood. Zo ook tijdens onze wandeling.

Samenkomst: ingang Brugs Kerkhof (tgo Baron Ruzettelaan)

Zaterdag 1 oktober 2011 om 18 u. stipt

UITREIKING POËZIEPRIJS

Voormalige Kunsthal Lophem (o.v.)
Torhoutsesteenweg 52, 8210 Zedelgem

Zaterdag 19 november 2011 om 20 u
Muzikale omlijsting De Witte Wolven

Toegang gratis

5
CULTUREEL
IMPASSADEN

Liternair Salon Het Beleefde Genot

Marina TSVETAJEVA

door Bart Madou

Zondag 4 december om 11 u.

Gemeentehuis Loppem
Dorp 1, 8220 Loppem

Toegang: € 3 / 5 euro

Het Beleefde Genot vzw & Cultuurdienst Zedelgem
stellen voor...

METAXIS PIANODUO

Bieke Afschrift & Katelijne Burie

Piano vierhandig

Gabriel Fauré, Dolly Suite op. 56
Maurice Ravel, Ma Mère l'Oye
Georges Bizet, Jeux d'enfants op. 22

GC Groene Meersen Zedelgem
Stadialeaan 48, 8210 Zedelgem

Vrijdag 9 december om 20 uur
Prijs € 9

+32 50 288600 of tickets@zedelgem.be

vs. Bart Madou, Overlaan 6, 8200 Zedelgem

Foto: Fabian de Onno

Het favoriete boek

Els en hem

Wat een opdracht! Het lijkt haast even onmogelijk als een ouder te vragen zijn favoriete kind aan te duiden. Ik ben bezwaarlijk een boekenwurm te noemen, maar de weinige boeken die mijn strenge "vijfbladzijdentest" doorstaan, zijn dan doorgaans ook wel ZO goed dat ze gerust met zijn allen genomineerd kunnen worden. Wat te kiezen? Het ongemeen spannende, maar toch vooral ontspannende "Il Suggestore" van Carrisi Donato? Een novelle van mijn grote voorbeeld, de cynische maar zo vertrouwde Pirandello? Of toch maar de heerlijke absurditeit van een Gide of een Kafka?

Eén boek laat zich onder geen enkele categorie rangschikken en is me al die jaren bijgebleven als een absolute hoogvlieger: "Io e lui" van Alberto Moravia. Het boek is in feite één lange conversatie tussen het hoofdpersonage Federico ("io" of ik dus) en zijn als het ware mens geworden seksualiteit ("lui" of hij).

Als twintigjarige studente in de ideale wereld van de universiteit vond ik het vooral hilarisch hoe het intellect van het hoofdperso-

nage ternauwernood (of niet?) het hoofd kon bieden aan de veelal idiote, maar o zo overtuigende argumenten van zijn seksuele aandrang. Nu, na jaren in een extreme machowereld te zijn ondergedompeld, zou ik er wellicht eerder de tragiek dan het komische van inzien.

Een lukraak, maar sprekend fragment, vrij vertaald:

"Hij" fluistert: "Hoest nog een keer. Als ze zich omdraait, toon je me."

"Weet je wel wat je zegt?"

"Ik zeg dat je me moet tonen aan die vrouw."

"Ben je gek?"

"Nee, ik ben niet gek. Doe wat ik zeg."

"Maar ik wil niet!"

Totaal onverwachts rijst hij ineens op in al zijn furie. "Pas nog had je het over de schoonheid die een sublimatie op zich zou zijn. Maar ik ben veel meer dan dat. Ik ben de schoonheid van de wereld. Die schoonheid moet herkend, getoond, bewonderd worden. En jij, idioot, hoeft je daar niet voor te schamen, je hoeft ze niet te verbergen, je moet ze uitstellen in het licht van de zon. Maar er is meer. De schoonheid van de wereld, mijn schoonheid, moet aan iedereen getoond worden, maar vooral aan hen die er naar hongeren. Die vrouw hongert niet naar de dwaze schoonheid van jouw zogenaamd byzantijns meesterwerk, maar naar mij. Kijk maar naar haar kaalgeschoren hals, rood en vurig, dan begrijp en voel je het wel. Dus maak me niet kwaad, bevrijd me van de lastige wirwar die me verborgen houdt, laat me zien, stel me tentoon. Het is geen vraag, het is een bevel!"

Het angstzweet parelt me op het voorhoofd. Ik stamel: "Maar besef je wel dat we in de kerk zitten?"

"En dan?"

"Hoezo: en dan? In een heilige plaats, gewijd aan God."

Hij raast weer: "Maar ik ben een god, meer nog, ik ben de enige god die echt bestaat in deze en gene wereld. Ik ben de oergod, de vader van alle vroegere, huidige en toekomstige goden. En deze kerk is in feite aan mij gewijd, want ik ben het leven, en kerken zijn gewijd aan het leven."

Moravia zelf zegt met zijn boek een uiterst ernstig probleem aan te kaarten, zij het in een komisch kleedje: dat van de strijd tussen seksualiteit en de daaraan tegengestelde drang naar een artistiek, intellectueel, sociaal en menselijk doel. Een strijd die, veertig jaar later, nog steeds brandend actueel is

Els Vermeir

DE LEESGROEP
Openbare Bibliotheek
Zedelgem

Maandag 10 oktober 2011:
Louise Erdrich, De duivenplaag

Louise Erdrich (1954) is de dochter van een indiaanse moeder en een Duits-Amerikaanse vader. Ze heeft een twaalfstal romans, gedichtenbundels en kinderboeken op haar naam staan. Verder heeft ze non-fictie en korte verhalen geschreven. In 'De duivenplaag' groeit Evelina Harp op in het plaatsje Pluto in North Dakota. Het is een gemeenschap van indianen en nazaten van voornamelijk Duitsers en Noren. In deze gemeenschap hebben vele onderlinge huwelijken plaats gevonden tussen leden van families die alle betrokken waren bij een gruwelijke misdaad en de gevolgen daarvan. Erdrich vertelt de verhalen die de leden van de families elkaar vertellen en die te maken hebben met de misdaad die ooit in het verleden werd gepleegd. Het zijn liefdevolle, magische, gruwelijke, gepassioneerde en poëtische verhalen. En daarmee is ook de stijl van schrijven getypeerd die Erdrich in deze roman heeft gebruikt. Het is een stijl waarbij soms sprake is van grote ernst, dan weer weet ze een lichte toets te treffen.

Inschrijven kan tot 26 september.

21 november 2011: W.G. Sebald, Austerlitz

In één lang relaas vertelt de Duitse, naar Engeland geëmigreerde schrijver W.G. Sebald (1944-2001) in zijn laatste roman het verhaal van een Joodse vluchteling op zoek naar zijn wortels. Jacques Austerlitz bereikt in 1939 in een kindertransport Engeland. Een afstandelijk en kil Welsh domineespaar vangt hem op. Na hun dood gaat Austerlitz uiteindelijk studeren, tot hij rond zijn vijftigste op zoek gaat naar zijn verleden en dat vindt in Praag. Zijn ouders hebben de oorlog niet overleefd. Echte sporen weet Austerlitz niet te vinden, al leiden zijn reizen hem naar Theresienstadt en Parijs. Sebald schrijft traag, in meanderende zinnen. Deze roman ademt een trieste, melancholieke sfeer. De zwartwitfoto's (o.a. van Wales, Praag, Theresienstadt, Antwerpen, Parijs) ondersteunen het verhaal, waarin veel aandacht is voor cultuur-historie (Sebald was hoogleraar Europese literatuur).

Inschrijven kan tot 7 november.

Maandag 16 januari 2012: H. Koch, Zomerhuis met zwembad

Herman Koch (1953) is een succesvol auteur ('Het diner' is een veel vertaalde bestseller) en televisiemaker. In 'Zomerhuis met zwembad' geeft hij de plot in de eerste pagina's al weg en slaagt er juist daardoor in het verhaal bloedstollend spannend en meeslepend te maken: een arts begaat een medische fout, die mischien geen fout is maar opzet. We volgen de ik met zijn gezin op een vrolijke zomerse vakantie, waarbij liefde, lust, overspel en geweld de gevaarlijke ingrediënten zijn. Koch schrijft met een natuurlijke literaire toon en laat humor en tragiek elkaar versterken. Inschrijven kan tot 3 januari.

Maandag 27 februari: P. Mercier, Nachttrein naar Lissabon

In deze diep-filosofische roman breekt een Zwitserse leraar radicaal met zijn leven. Door een toevallige ontmoeting op straat laat hij alles voor wat het is. Hij stuit op een boek over een overleden Portugese arts en raakt volledig in de ban van diens overrompelende en diepzinnige gedachten. Hij neemt de nachttrein naar Lissabon, spoort nabestaanden en vrienden van de auteur op en probeert diens leven te ontraadselen. Langzaam ontplooit zich een panorama, waarin het verzet tegen de dictator Salazar een grote rol speelt. De getalenteerde en zelfbewuste arts vraagt zich voortdurend af, wat waar en echt is en of het waard is ervoor te leven. Hierdoor wordt de Zwitserse leraar - en niet minder de lezer - geconfronteerd met de laatste levensvragen en met zichzelf. Inschrijven kan tot 14 februari.

Maandag 23 april 2012: land in zicht: India

Inschrijven kan tot 9 april.

Maandag 21 mei 2012: Titel nog te bepalen

Inschrijven kan tot 7 mei.

Een boek in je eentje lezen is leuk, maar er nadien over van gedachten wisselen met anderen, is nog eens zo leuk.

De bijeenkomsten vinden plaats op maandagavond om 20u in de bibliotheek te Zedelgem.

De bibliotheek zorgt voor voldoende exemplaren van het boek.

Als je graag deelneemt aan de bijeenkomsten kan je je naam opgeven aan de balie of mailen naar els.durnez@zedelgem.be

Els Durnez

In de volgende Toverberg:

- **Freddy Vandermeersch**
- **Spielereien in Beisbroek**
- **HvH en Lord Chandos**

De volgende Toverberg verschijnt bij het begin van de winter van 2011

Vzw *Het Beleefde Genot* stelt zich tot doel het culturele en literaire leven te stimuleren door het organiseren van evenementen zoals lezingen, uitstappen, literaire salons, filmvertoningen, tentoonstellingen, wedstrijden enz.

Wij wensen zoveel mogelijk mensen te laten genieten van culturele uitingen van hoog niveau en die niet onmiddellijk voorhanden zijn op lokaal gebied. Daarnaast willen wij impulsen geven om het literaire beleven te bevorderen.

WAARDEBON

Deze bon geeft recht op:

korting

€ 2,00

Bij aankoop vanaf € 15,00.
Geldig tot 31/12/2012.
Niet cumuleerbaar.
(het beleefde genot)

Algemene boekhandel

Jeukiboek

Groenestraat 9
8210 ZEDELGEM

Info

www.jeukiboek.be

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING